

Chovatelský řád ČSV, z.s.

Uznané chovatelské sdružení včely medonosné kraňské, které je zastřešeno Českým svazem včelařů, z. s., (dále ČSV), vydává chovatelský řád, který se vztahuje na druh - včela medonosná (*Apis mellifera* L.), plemeno kraňské (*Apis mellifera carnica* Pollmann).

1. Cíl chovatelské práce

Na území České republiky se osvědčilo kraňské plemeno včely medonosné. Intenzivní selekční práce je zaměřena k dalšímu zlepšování užitkových i doprovodných vlastností včel tohoto plemene a zvyšování přirozené odolnosti proti nemocem. Základem šlechtitelského programu je liniová plemenitba v jednotlivých chovech, udržování a zkvalitňování nepřibuzných linií při zachování žádoucí biodiverzity.

2. Organizační struktura

Pro řízení plemenářské práce v chovu včel platí zákon č.154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon) ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 448/2006 Sb., o provedení některých ustanovení plemenářského zákona v platném znění a vyhláška č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem v platném znění. Plemenářskou práci v chovech kraňského plemene včely medonosné v České republice řídí Uznané chovatelské sdružení včely medonosné kraňské (dále chovatelské sdružení), kterým je ČSV, dle rozhodnutí Ministerstva zemědělství České republiky č. j. 12019/01-7010 ze 4. 5. 2001, ve spolupráci s Výzkumným ústavem včelařským, s.r.o. (VÚVč).

Republikový výbor ČSV (dále RV ČSV) jmenuje podle plemenářského zákona a prováděcí vyhlášky č. 448/2006 Sb. plemenářského zootechnika, a v souladu se stanovami ČSV členy chovatelské komise (dále CHK). CHK je odborná komise svazu, která vyvíjí svou činnost v zájmu udržení kvality chovu včely medonosné, plemeno kraňské. Za tímto účelem vykonává svou činnost poradenskou, kontrolní a další činnosti podle tohoto řádu. Vydává aktualizovanou příručku plemenářské práce (dále PPP), ve které publikuje podrobná pravidla a závazné pracovní postupy pro šlechtitelské chovy. Řízené číslované výtisky PPP spravuje (1) plemenářský zootechnik, (2) předseda chovatelské komise a (3) odborný referent sekretariátu RV ČSV. Aktualizovanou pracovní kopii PPP má k dispozici každý člen CHK a vedoucí každého šlechtitelského chovu. Příručka je rovněž přístupná na internetu: www.vcelarstvi.cz

Seznam chovů a agendu s chovy spojenou vede sekretariát RV ČSV.

K zajištění chovatelské činnosti vede ČSV podle stanov účelový fond, který je naplňován poplatky chovatelů, případně sankčními poplatky při nesplnění podmínek chovu. Na platby administrativních poplatků chovatelů poskytuje ČSV svým členům 50% slevu.

Chovy včelích matek se člení:

- a) na užitkové - bez formálního schvalování chovají a rozmnožují vybraný materiál především pro vlastní potřebu
- b) šlechtitelské (chovy šlechtitelského programu) - podléhají pravidlům šlechtitelského programu, chovatelského řádu a PPP .

Šlechtitelské chovy včelích matek uznaného šlechtitelského programu jsou:

1. rozmnožovací chovy uznaného šlechtitelského programu
2. vyšší šlechtitelské chovy uznaného šlechtitelského programu

2.1. Rozmnožovací chovy uznaného šlechtitelského programu

Úkolem rozmnožovacích chovů uznaného šlechtitelského programu je rozchovávat větší počty výkonných matek. Rozmnožují materiál ze šlechtitelských chovů, vlastní místní materiál s ověřenou plemennou příslušností, případně materiál ze zahraničí dovezený v souladu s právními předpisy ČR, vyhovující morfometrickému, případně molekulárně genetickému standardu plemene *Apis mellifera carnica*.

2.1.1. Žádost o vydání osvědčení

Žadatel o vydání osvědčení o rozmnožovacím chovu uznaného šlechtitelského programu předkládá sekretariátu ČSV v termínu do 31. 1., předcházejícím chovatelské sezóně, ve které chce získat osvědčení:

- a) žádost o vydání osvědčení o rozmnožovacím chovu uznaného šlechtitelského programu,

- b) chovatelský záměr pro nastávající sezónu, ve kterém budou uvedena min. 3 matečná a 6 trubčích včelstev včetně jejich původu a souhrnu výsledků kontroly užitkových vlastností těchto vybraných včelstev,
- c) doklady o plemenné příslušnosti plemenných matek a protokoly o morfometrických rozborech minimálně 4 včelstev ne starších tří let,
- d) kopie celého úlového deníku výběrové základny včelstev o minimálním počtu 40 včelstev, se záznamy, které dokládají chovatelskou hodnotu plemenných včelstev,
- e) kopii celé matrice matek, která doloží minimálně dvouletou historii odchovu vlastní výběrové základny chovu,
- f) souhlas s kontrolními návštěvami pověřenou osobou,
- g) souhlas s každoročním zveřejněním výsledků chovu,
- h) doklad o zaplacení administrativního poplatku 3000 Kč,
- i) dále do 31.3. žadatel ještě předloží kopie protokolů o vyšetření včelstev na mor včelího plodu, varroázu a nosemozou na příslušný rok.

2.1.2. Postup při vydávání osvědčení

- a) Sekretariát RV ČSV posoudí kompletnost žádosti, postoupí materiály CHK.
- b) CHK posoudí žádosti, případně provede kontrolu u chovatele a materiály předá se svým stanoviskem předsednictvu RV (dále PRV) k rozhodnutí.
- c) PRV svým usnesením schválí chov a chov bude zapsán do seznamu rozmnožovacích chovů uznaného šlechtitelského programu uznaného chovatelského sdružení.
- d) Chovatel obdrží osvědčení, které má platnost do 31. 12. aktuálního roku.
- e) Osvědčení zaniká uplynutím doby platnosti, rozhodnutím PRV o ukončení platnosti osvědčení před uplynutím doby, vyškrtnutím ze seznamu rozmnožovacích chovů, nebo smrtí chovatele. Administrativní poplatek ani jeho alikvotní část se při zániku chovu nevrací.
- f) Zemře-li chovatel, může některý z pozůstalých pokračovat v chovu, požádá-li PRV o souhlas do 6 měsíců po smrti chovatele a pokud PRV pokračování chovu schválí.
- g) Na vydání osvědčení není právní nárok. Proti rozhodnutím ve věci vydání osvědčení není odvolání přípustné.
- h) Chov je kontrolován CHK, která je oprávněna provádět kontroly chovů jednak na základě svého plánu, namátkově, nebo v případech zjištění nedodržování povinností chovatele.

2.1.3. Podmínky trvání rozmnožovacího chovu uznaného šlechtitelského programu:

- a) Vedení záznamů o všech preventivních a léčebných opatřeních proti nálezům podle požadavků PPP.
- b) Mít pro daný rok doklady o provedení všech vyšetření požadovaných platnou Metodikou kontroly zdraví zvířat, případně dalšími platnými předpisy a opatřeními SVS, resp. příslušné KVS. Vyšetřují se všechna včelstva zapojená do produkce matek, minimálně 40 včelstev. Výsledky vyšetření musí splňovat požadavky uvedené v PPP.
- c) Vést úlový deník o včelstvech ve výběrové základně chovu.
- d) Mít ve výběrové základně chovu minimálně 40 včelstev.
- e) Zasilat každoročně na sekretariát ČSV v termínu do 31. 12. hlášení o počtu odchovaných matek od jednotlivých plemenných matek. Nezaslání hlášení řádně a včas, má za následek vyškrtnutí chovatele ze seznamu rozmnožovacího chovu uznaného šlechtitelského programu.

2.2. Vyšší šlechtitelské chovy uznaného šlechtitelského programu

Vyšší šlechtitelské chovy uznaného šlechtitelského programu šlechtí a rozmnožují vlastní materiál, případně materiál jiných šlechtitelských chovů či materiál ze zahraničí dovezený v souladu s právními předpisy ČR, vyhovující morfometrickému, případně molekulárně genetickému standardu plemene *Apis mellifera carnica*.

Za vyšší šlechtitelské chovy uznaného šlechtitelského programu lze přijmout elitní chovy včely kraňské, které dlouhodobě vykazují vysokou úroveň chovatelské práce i kvalitu chovaného materiálu, jeho vyrovnanost a vyhovující doprovodné vlastnosti i znaky vitality a přizpůsobivost rozličným snůškovým, bioklimatickým a provozním podmínkám. Těžiště práce šlechtitelských chovů je v dokonalé plemenářské práci, nikoliv v počtu odchovaných matek. Šlechtitelské chovy přednostně dodávají matky k dalšímu množení do rozmnožovacích chovů uznaného šlechtitelského programu.

2.2.1. Žádost o vydání osvědčení

Žadatel o vydání osvědčení o vyšším šlechtitelském chovu uznaného šlechtitelského programu předkládá sekretariátu ČSV v termínu do 31. 1., předcházejícím chovatelské sezóně, ve které chce získat osvědčení:

- a) žádost o vydání osvědčení o vyšším šlechtitelském chovu uznaného šlechtitelského programu,
- b) kopie protokolů o vyšetření včelstev na mor včelího plodu, varroázu a noseμόzu pro daný rok,
- c) doklady o plemenné příslušnosti plemenných matek a protokoly o morfometrických rozborech (minimálně 4, od žijících matek),
- d) souhlas s kontrolními návštěvami pověřenou osobou,
- e) souhlas s každoročním zveřejněním výsledků chovu,
- f) doklad o zaplacení administrativního poplatku 3000 Kč,
- g) kopii chovatelské evidence včelstev včetně úlových deníků ve výběrové základně chovu o minimálním počtu 40 včelstev, prokazující, že požadovanou evidenci chovatel vede minimálně po dobu 36 měsíců,
- h) kopii celé matriky matek, vedené minimálně po dobu 36 měsíců.

2.2.2. Postup při vydávání osvědčení

- a) Sekretariát RV ČSV posoudí kompletnost žádosti, požádá o stanovisko VÚVč a předloží materiály CHK.
- b) Chovatelská komise materiály posoudí, provede kontrolu na místě a vydá k žádosti své stanovisko.
- c) Šlechtitelský chov schvaluje PRV svým usnesením.
- d) Pokud PRV šlechtitelský chov schválí, obdrží chovatel osvědčení, které má platnost 6 let od data rozhodnutí, a chov bude zapsán do seznamu vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu.
- e) Osvědčení může být na žádost chovatele prodlouženo. Postup je obdobný jako při podání prvotní žádosti o vydání osvědčení. Chovatelská komise provede kontrolní návštěvu chovu a vydá k žádosti své stanovisko.
- f) Osvědčení zaniká uplynutím doby platnosti, rozhodnutím PRV o ukončení platnosti osvědčení před uplynutím doby, vyškrtnutím ze seznamu vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu nebo smrtí chovatele. Administrativní poplatek ani jeho alikvotní část se při zániku chovu nevrací.
- g) Zemře-li chovatel, může některý z pozůstalých pokračovat v chovu, požádá-li PRV o souhlas do 6 měsíců po smrti chovatele a PRV následně pokračování chovu schválí.
- h) Na vydání osvědčení nebo prodloužení jeho platnosti není právní nárok. Proti těmto rozhodnutím a rozhodnutí o předčasném ukončení platnosti osvědčení není odvolání přípustné.
- i) Chov je kontrolován CHK, která je oprávněna provádět kontroly chovů jednak na základě svého plánu, namátkově, nebo v případech zjištění nedodržování povinností chovatele.

2.2.3. Podmínky trvání šlechtitelského chovu:

- a) Vedení záznamů o všech preventivních a léčebných opatřeních proti nákazám podle požadavků PPP.
- b) Mít pro daný rok doklady o provedení všech vyšetření požadovaných platnou Metodikou kontroly zdraví zvířat, případně dalšími platnými předpisy a opatřeními SVS, resp. příslušné KVS. Vyšetřují se všechna včelstva zapojená do produkce matek, minimálně všechna z výběrové základny chovu. Výsledky vyšetření musí splňovat požadavky uvedené v PPP. Chovatel je povinen zasílat každoročně v termínu do 31. 3. kopie protokolů požadovaných vyšetření na sekretariát ČSV. Pokud tak neučiní, či výsledky vyšetření nesplňují požadavky, uvedené v PPP, pozastavuje se platnost jeho osvědčení o vyšším šlechtitelském chovu uznaného šlechtitelského programu na dobu 1 roku.
- c) Mít ve výběrové základně chovu minimálně 40 včelstev. Pokud ze závažných důvodů chovatel nemůže tuto podmínku splnit, může PRV na základě písemné žádosti chovatele a doporučení CHK udělit výjimku.
- d) Vést předepsanou prvotní evidenci chovu a sledovat užítkovost včelstev, a to v rozsahu uvedeném v bodě 5 CHR.
- e) Pravidelně kontrolovat plemennou příslušnost plemenných matek morfometrickými rozbory (minimálně 4, ne starší 3 let),
- f) Zúčastňovat se seminářů vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu pořádaných ČSV. Neúčast na aktivu zakládá povinnost chovatele informovat se do 30 dnů u sekretariátu o možnosti doplnit si nutné informace náhradním způsobem. Pokud to chovatel neučiní, tuto podmínku nesplňuje.
- g) Zasílat každoročně na sekretariát ČSV v termínu do 31. 12. přehled hodnocení včelstev výběrové základny chovu za uplynulý rok v rozsahu, určeném v PPP. Nezaslání přehledu řádně a včas, má za následek vyškrtnutí ze seznamu vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu.
- h) Zasílat každoročně na sekretariát ČSV v termínu do 31. 12. hlášení o počtu odchovaných matek od jednotlivých plemenných matek. Nezaslání hlášení řádně a včas, má za následek vyškrtnutí ze seznamu vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu.
- i) Zaplatit každoročně do 31. 1. udržovací administrativní poplatek ve výši 3000 Kč. Nezaplacení administrativního poplatku řádně a včas, má za následek vyškrtnutí ze seznamu vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu.
- j) Nemůže-li chovatel ze závažných důvodů splnit podmínky trvání chovu vztahující se k běžnému roku, může požádat PRV o udělení výjimky a to písemně do 31. 12. téhož roku.

Při nesplnění některé z podmínek a), c), d) nebo f) může chovatelská komise navrhnout PRV vyškrtnutí chovu ze seznamu chovů.

3. Testování a posuzování vlastností včel

U včel se hodnotí užítkovost, doprovodné vlastnosti a jejich dědičné předávání ve vztahu k matkám, jakožto nositelkám dědičně založených vlastností. Trubce hodnotíme podle vlastností včelstev jejich matek (v důsledku haploidního vývoje z neoplozených vajíček reprezentují genotyp své matky).

3.1. Kontrola užítkovosti

Užitkovost matek se hodnotí podle užítkovosti celého včelstva. Základem užítkovosti včelstva je medný výnos. Speciálními testy se hodnotí vlastnosti související s odolností proti nemocem. Dále se posuzují doprovodné vlastnosti: mírnost, sezení včel na plástech, rojivost a celkový rozvoj.

3.2. Kontrola dědičnosti

Kontrola dědičnosti je metoda a postup zjišťování, v jaké míře jsou jednotlivé hodnocené vlastnosti dědičně v chovu upevněny. Kontrola dědičnosti se provádí posouzením opakovatelnosti vlastností a výkonů matek v jednotlivých užítkových letech, sledováním vlastností a výkonu matek – sester a sledováním vlastností a výkonů potomstva. Nezbytnou podmínkou pro kontrolu dědičnosti je vedení evidence o původu matek a kontrola užítkovosti a dalších vlastností včelstev.

3.3. Metody plemenitby

Souhrnným vyhodnocením všech posuzovaných vlastností a podle zvolené metody plemenitby a metody selekce se včelstva zatřídí do tří skupin: plemenná, užítková a braková skupina. Podrobnou metodiku hodnocení uvádí PPP.

4. Kontrola chovů

a) Chovatelská komise nebo jí pověřená osoba je oprávněna provádět kontroly všech rozmnožovacích chovů uznaného šlechtitelského programu a vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu jednak na základě svého plánu – minimálně jednou za 6 let u každého vyššího šlechtitelského chovu uznaného šlechtitelského programu, namátkově, nebo v případech zjištění nedodržování povinností chovatele. Podrobnosti stanoví PPP.

b) V případě, že chovatel odmítne podrobit svůj chov kontrole, je to důvod rozhodnutím PRV ukončit platnost jeho osvědčení o chovu.

c) V případě, že při kontrole budou zjištěny závažné nedostatky navrhne chovatelská komise PRV ČSV předčasné ukončení platnosti osvědčení o chovu. Pokud PRV rozhodne o ukončení platnosti osvědčení, může opětovnou žádost o udělení osvědčení o chovu chovatel podat nejdříve 36 měsíců po ukončení platnosti osvědčení.

d) V případě vyškrtnutí chovu z evidence může být chov schválen na základě rozhodnutí PRV nejdříve po uplynutí 12 měsíců po vyškrtnutí.

e) Náklady kontrolní činnosti v chovech hradí ČSV z vytvořeného účelového fondu.

5. Plemenářská evidence

Povinnost vedení plemenářské evidence se vztahuje na všechny rozmnožovací i vyšší šlechtitelské chovy uznaného šlechtitelského programu.

Úlový deník musí odpovídat pravidlům vedení řízené dokumentace. Tedy je veden buď ručně v autorizovaném sešitu, či elektronicky v programu, který neumožňuje vytvářet zápisy zpětně.

V matrice matek musí být z důvodu dohledatelnosti uvedeno u každé matky číslo chovného úlku, ve kterém byla matka odchována.

Chovatel matek je povinen vést přesné záznamy o odběratelích matek a v případě kontroly v následujícím roce zajistit jejich součinnost.

5.1. Úlový deník

Chovatel je povinen vést úlový deník o všech včelstvech výběrové základny chovu.

5.2. Evidenční lístek

Základem plemenářské evidence je evidenční lístek.

Evidenční lístek musí být vystaven pro všechny matky vychované v rozmnožovacích i vyšších šlechtitelských chovech uznaného šlechtitelského programu, vyjma matek usazených a evidovaných ve vlastním chovu. Evidenční lístek obsahuje jednoznačně identifikační údaje matky v rozsahu, který stanoví PPP, zasílá se s matkou.

5.3. Matrika matek

Matrika matek obsahuje údaje, které jednoznačně umožňují sledování původu plemenného materiálu v rozsahu, který stanoví PPP.

5.4. Označování matek

Matky rozmnožovacích chovů uznaného šlechtitelského programu a vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu se označují barevnými číslovanými značkami přilepenými na hrud' matky. Pětibarevný mezinárodní systém symbolizuje rok vylíhnutí matky (viz tabulka v PPP).

U odchovaných matek je přípustné zastříhnout jedno z předních křídel o 1/3 až 1/2 délky.

6. Hodnocení kvality vyšších šlechtitelských chovů uznaného šlechtitelského programu

Chovatelská komise s cílem posoudit úroveň jednotlivých šlechtitelských chovů a jejich přínos pro naplňování chovatelského cíle Uznaného chovatelského sdružení kraňského plemene provede vždy v zastoupení nejméně svými dvěma členy nejpozději každých 6 let hodnocení kvality každého chovu při jeho osobní návštěvě a jednotlivá kritéria ohodnotí bodově. Z návštěvy v chovu a jeho hodnocení bude proveden zápis. Sestavený žebříček šlechtitelských chovů bude veřejný. Kritéria hodnocení uvádí PPP.

7. Přejídná a závěrečná ustanovení:

7.1. Přejídné ustanovení

Osvědčení vydaná šlechtitelským chovům přede dnem účinnosti tohoto chovatelského řádu zůstávají v platnosti a tyto chovy nadále postupují podle účinného chovatelského řádu.

7.2. Závěrečná ustanovení

- a) Tento chovatelský řád byl schválen RV ČSV dne 20.11.2016 a tímto dnem nabývá účinnosti.
- b) Zároveň se ruší Chovatelský řád ČSV ze dne 1. 9. 2013.

Mgr. Jarmila Machová v.r.
předsedkyně

Ing. Petr Šerák v.r.
tajemník